

زندگی کے آثار

خوش سیون فروین

از قرن چھپہارم تا دورہ پهلوی

محدثہ

با مقدمہ دکتر علی اکبر صالحی

معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران

سرشناسه : نورمحمدی، مهدی، ۱۳۵۱ -
 عنوان و نام پدیدآور : زندگی و آثار خوشنویسان قزوین / مولف مهدی نورمحمدی. ؛ به سفارش انجمن خوشنویسان قزوین.
 مشخصات نشر : قزوین: مهدی نورمحمدی، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۲۲۰ ص.: مصور (رنگی). ؛ ۲۲×۲۹ س.م.
 شابک : ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۰۰ - ۰۳۵۸ - ۸ :
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : خوشنویسان ایرانی -- قزوین -- سرگذشتنامه
 موضوع : Calligraphers, Iranian -- Qazvin-- Biography
 موضوع : خوشنویسی
 موضوع : Calligraphy
 شناسه افزوده : انجمن خوشنویسان قزوین
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ن۲ف / NK۳۶۳۹
 رده بندی دیویی : ۶۱۹.۰۹۲۲/۸۴۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۱۸۸۳۰۳

زندگی و آثار خوشنویسان قزوین

مؤلف: مهدی نورمحمدی

با مقدمه دکتر علی اکبر صالحی

ناشر: مؤلف

با همکاری سازمان انرژی اتمی ایران

چاپ اول: ۱۳۹۸

خوشنویسی روی جلد: استاد میر حیدر موسوی

طرح جلد: محمد برین

صفحه آرای و امور فنی: مهدیه خسرویانی - سیده سودابه احمدی

شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۰۰ - ۰۳۵۸ - ۸

لیتوگرافی و چاپ: عمران

پست الکترونیک مؤلف: mehdi.nour.m@gmail.com

فهرست اسامی خوشنویسان

(بر مبنای حروف الفبا)

۷	مقدمه دکتر علی اکبر صالحی
۹	مقدمه مؤلف
۷۷	ابراهیم حسنی
۴۰	ابراهیم میرزا صفوی
۱۴۷	ابوتراب طیب
۹۳	ابوتراب (صفوی)
۱۰۶	ابوتراب (قاجاری)
۲۱۵	احصایی، سید محمد
۱۸	ادهم
۱۴۷	اسدالله
۱۸۲	امجدالعلماء، شیخ محمد
۲۱۶	امیرخانی، غلامحسین
۹۲	امین
۲۰۶	بوذری، ابراهیم
۲۱۱	پزشکیان، محمود
۲۰۸	پزشکیان، عبدالعلی
۴۴	تقی الدین محمد
۲۰۷	جدی، ابوالقاسم
۲۰۱	جدی، شیخ محمد
۴۳	جلال حکیم
۱۵۳	حاج علی بابا
۱۴۸	حسین
۹۲	خلیل
۲۶	خلیل الله
۱۸	خواجه جان طغرای
۱۵۶	خوشنویس، سید محمد
۱۵۴	خوشنویس، محمدعلی
۱۲۵	خوشنویس، میر ابوالقاسم
۱۰۶	خوشنویس، میرزا هاشم
۱۹۶	خیارجی، محمدعلی
۲۰۸	خیری، سید محمود
۳۹	داود
۹۶	درویش حسن

۹۸	درویش عبدالمجید طالقانی
۲۱۲	رفیعی، آقا سید علی
۹۳	رفیعا
۹۴	رقم نویس، زین العابدین
۹۴	رقم نویس، میر سید محمد
۴۰	روح الله
۱۶۵	سکاک، شیخ علی
۲۱۲	سلطانی، حاج احمد
۱۴۸	سنجر
۱۸۳	شالی، آقا حسین
۱۷۵	شالی، شیخ رضا
۲۰	شاه طهماسب صفوی
۲۵	شرف جهان
۲۱۱	شریفی، جواد
۱۷	شکر الله
۱۸	شهره امیر دیلمی
۲۰۱	شهیدی، مسعود
۱۸	شیخ محمد تمیمی
۱۱۶	شیخ محمد علی
۴۲	صفیری
۴۲	ضیاء الدین محمد الاکرمی
۱۵۸	ضیاء الکتاب، محمد حسین
۲۰۳	عارف
۸۲	عبد الجبار
۱۵۱	عبدالحسین طیب
۸۱	عبدالرزاق
۶۸	عبدالرشید دیلمی
۱۵۰	عبدالصمد رئیس التجار
۱۴۶	عبد الغفار
۱۷	عبدالله (تیموری)
۹۲	عبدالله (صفوی)
۱۹	عبدالله شهابی
۳۹	عبدالهادی
۴۸	علا
۹۳	علاء الدین
۱۴۷	علی اکبر طالقانی
۴۳	علی القاضی
۱۸۳	عماد الکتاب

۲۲	عیسی رنگ نگار
۹۲	فصیح
۹۲	فضلعلی خان قاجار
۲۰	فضلی
۲۳	قاضی جهان
۱۵۷	قوام‌الکتاب، میرزا ابراهیم
۲۰۱	کیائی، شیخ حسین
۸۸	کاوس مصور
۲۰	کشوری رودباری
۱۲۹	کلبعلی
۱۴۷	کلبعلی افشار
۷۸	گوهرشاد
۲۶	مالک دیلمی
۱۲۱	ماه شرف برغانی
۱۱۹	مایل
۲۰۲	مجد، ابوتراب
۱۶۰	مجدالکتاب، شیخ محمد
۸۱	محراب بیک
۲۱۳	محصص مستشاری، ابوالحسن
۱۲۳	محمد بن باقر
۱۲۱	محمد بن عبدالعلی
۸۸	محمد خان
۱۲۱	محمد ابراهیم
۹۶	محمد ابراهیم لاچینی
۴۳	محمد امین
۹۰	محمد امین (نوه گوهرشاد)
۴۳	محمد امین شامی
۴۲	محمد امین قاطع
۴۳	محمد امین منشی
۱۵۰	محمد باقر قوی میدان
۸۷	محمد تقی (عصر شاه عباس دوم)
۹۴	محمد تقی (عصر سلطان حسین صفوی)
۱۲۲	محمد تقی (قاجاری)
۱۲۱	محمد حسن
۴۴	محمد حسین (صفوی)
۱۴۷	محمد حسین (قاجاری)
۴۲	محمد حسین بن حسنعلی
۹۶	محمد حسین غفاری

۸۸	محمد رضا (صفوی)
۱۲۹	محمد رضا (قاجاری)
۱۵۴	محمد رضا کتابفروش
۸۴	محمد شفیع
۱۵۲	محمد صادق
۸۶	محمد صالح
۹۴	محمد صالح حسینی
۹۶	محمد صائب طالقانی
۱۱۵	محمد طاهر (عصر فتحعلیشاه)
۱۵۵	محمد طاهر (عصر ناصرالدین شاه)
۹۰	محمد طاهر وحید
۲۰	محمد قاسم
۸۴	محمد کاظم
۹۶	محمد مهدی
۸۲	مختار بیک
۹۲	مسیح
۲۰۶	مصلاتی، سید محمد
۱۰۷	معجزنگار، زین العابدین
۱۹	ملک
۱۵۷	ملک الخطاطین، زین العابدین
۱۳۰	ملک محمد
۱۲۳	میر سید محمد
۳۹	میر صدرالدین محمد
۴۴	میر عماد حسنی
۸۰	میر محمد علی
۱۲۵	میرزا کاظم
۱۷	نصر بن عبدالله
۹۳	نصیر
۱۲۲	نظر علی
۹۳	نفی
۹۶	نورا
۹۲	یوسف (صفوی)
۱۳۰	یوسف (قاجاری)
۸۰	یحیی (شاگرد میر عماد)
۹۲	یحیی (شاگرد میرزا ابوتراب اصفهانی)
۲۱۵	منابع
۲۱۸	منابع خطوط چاپ شده در کتاب

بسم الله الرحمن الرحيم

تا کجا می برد این نقش به دیوار مرا؟

تا بدانجا که فرو می ماند

چشم از دیدن و لب نیز ز گفتار مرا

فضایی که مکان گم شده از وسعت آن

می روم سوی قرونی که زمان برده ز یاد

گویم از شهید جبریل درآویخته ام

یا که سیم رخ گرفته است به منقار مرا

یکی از اشعار جاودانه استاد علامه، دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی (حفظه الله تعالی) شعری است تحت عنوان هزاره دوم آهوی کوهی که در ذهن و ضمیر اهل ادب و دوستان شعر و ادبیات فارسی نقش بسته و به عنوان یکی از نمونه های فاخر و مثال زدنی شعر نیایشی در دفتر شعر معاصر ایران ثبت و ضبط شده است.

استاد شفیعی کدکنی در این شعر تر شیرین، که به استاد هوشنگ ابتهاج تقدیم شده است، با نگاهی به چند تصویر، ما را با خود به سیر و گلگشتی فرح بخش در تاریخ معماری عهد اسلامی دعوت می کند. ایشان در هر یک از نقوش و خطوط نقش بسته بر در و دیوار بناها و عمارت های تاریخی ایران، خاصه مساجد و زیارتگاه های عصر زرین فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی، حضور و ظهور شخصیت ها و چهره های بزرگ ایران زمین و آموزه ها و تعالیم حکمت و معرفت ایرانی را به تماشا می نشیند و با زبانی هوش ربا و روح نواز به تشریح و توصیف دریافت های خود از این مسیر معنوی می پردازد.

استاد در آیین کاشی های کوچک بناهای تاریخی ایران، لاجورد افق صبح نیشابور و هرات را مشاهده می کند و گرد خاکستر حلاج و دعای مانی، شعله آتش گرکوی و سرود زرتشت و نیز چهره پوریای ولی بر او رخسار می نمایند. ایشان در همه کاشی ها و نقش ها، مجلس سوگ سیاوش و ذکر حکمت نهفته در شعر رودکی - پدر شعر فارسی - را به نظاره می نشیند و سبزی سرو قدافراشته کاشمر و زیبایی و دلربایی چشمان آن «آهوی سرگشته کوهی» را در برابر دیدگان خویش مجسم می یابد. با نگاه به این تصاویر تاریخی است که استاد گرانقدر ما با تعجب و اعجاب این پرسش را مطرح می کند که کیمیاکاری و دستان کداین دستان، شکوهی به موازات ابد گسترانیده است؟

اینجانب بر این باورم که ما اکنون با همان حیرت و اعجاب تحسین‌آمیز که در نگاه و زبان دکتر شفیعی کدکنی هویداست می‌توانیم در میراث هنر خطاطی و کارنامه کامیاب خوشنویسان ایرانی، به ویژه خطاطان قزوینی نظر کنیم و با تدقیق و غور بیشتر در کیمیاگری آنان، به سیر انفسی در تاریخ فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی بپردازیم. پس شاید نیازی به ذکر جمیل روایات و حکایات مربوط به جایگاه رفیع استان قزوین و نقش مفاخر و مشاهیر این دیار در پی افکندن بنای رفیع تمدن ایرانی به ویژه در عهد اسلامی نباشد؛ چرا که این حقیقت و واقعیت تاریخی به حدّ کافی بر همگان آشکار است که توصیف دستاوردها و موارث گرانسنگ تاریخ ایران زمین بدون ذکر نام قزوین و تشریح مقام و منزلت والای آن، کاری ابتر و ناقص خواهد بود.

نگارنده این سطور، مصلحت وقت را در آن می‌بیند که بیان ویژگی‌ها و خصوصیات تاریخی و تمدنی این خطه زرخیز از ایران اسلامی را به محققان و پژوهشگران حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی واگذارد و تنها به ذکر نکاتی در باب هنر خوشنویسی بسنده نماید. اینجانب به دلیل تعلق به پایتخت هنر خوشنویسی و نیز به واسطه پیوند خانوادگی با عمادالکتاب سیفی قزوینی، تا حدی با این هنر آشنایی داشته و به آن تعلق خاطر دارم. از این منظر به خود اجازه دادم که دعوت دوستان را اجابت نموده و نکاتی را در این خصوص بر صفحه کاغذ قلمی کنم.

با نگاهی اهر چند گذرا به تاریخ ظهور آیین حنیف اسلام و توسعه و گسترش اعجاب‌انگیز و معجزه‌آسای آن در بخش‌های وسیعی از سرزمین‌های پیرامونی حوزه رهنمای عربی - اسلامی، می‌توان گفت که هنر خطاطی و خوشنویسی، تجلی‌گاه هنر اسلامی و زبان هنری قاطبه مسلمانان بوده است. این هنر فاخر، پس از آمیختگی آن با کتابت کلام الهی و تبدیل شدن آن به وسیله و ابزاری جهت انتقال مفاهیم معنوی از تقدس برخوردار شد و به سر و چشم مؤمنان و موحدان در سراسر بلاد اسلامی جای گرفت. البته در این میان باید به نقش و جایگاه ویژه ایرانیان در تاریخ تحولات این هنر اشاره نمود. پس از تابش خورشید عالمتاب اسلام بر فلات ایران و گرویدن قاطبه ایرانیان به دیانت حقّه اسلام، رویکرد نری و عرفانی به تعالیم و آموزه‌های دینی به دغدغه اصلی بخش وسیعی از فرهیختگان و متفکران ایرانی تبدیل شد.

ملت ایران از رهگذر بهره‌مندی از میراثی سترگ و غرورآفرین، جان و جهان خویش را یکسره وقف خدمت به آیین اسلام و انتشار آن با استفاده از زبان و ابزار هنر نمود. در ارتباط با هنر خوشنویسی می‌توان گفت پس از تشکیل حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل ایرانی و ایجاد گسست میان ایران و دستگاه رسمی خلافت، در دوره حکومت امویان، هنر خوشنویسی در کنار برخی هنرهای دیگر، به اوج شکوفایی خود رسید. البته این شکوفایی و بالندگی به این دوره تاریخی محدود شد و در دوره حکومت خاندان‌های صفوی و قاجار بر ایران، شاهد آغاز دوره جدیدی در توسعه این هنر ملی و اسلامی هستیم و خوشبختانه تا عصر حاضر و در عهد جمهوری اسلامی نیز این رشد و بالندگی همچنان تداوم یافته است. اینجانب امیدوارم تا به همت بزرگان و علاقه‌مندان به این هنر فاخر، در عصر جدید نیز شاهد توسعه آموزش این هنر به نوباوگان و نوجوانان ایرانی باشیم و با استفاده از ظرفیت‌های موجود در هنر معاصر، به ایجاد نوآوری و ابداع در این هنر بیندیشیم.

در پایان بر خود فرض می‌دانم تا از حسن نظر و ابراز محبت نویسنده ارجمند این اثر ماندگار و دیگر عزیزان و دست‌اندرکاران حوزه فرهنگ در استان قزوین نسبت به این کمترین قدردانی نمایم و توفیق روزافزون همگان را از درگاه یگانه هستی‌بخش مسئلت نمایم.

«حافظ وصال می‌طلبد از ره دعا یا رب دعای خسته دلان مستجاب کن»

علی اکبر صالحی

معاون رئیس جمهور

و رئیس سازمان انرژی اتمی ایران